

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hyvinvointialueiden perustaminen ja hallinto

Neuvotteleva virkamies Erkki Papunen
Hallintovaliokunta 4.2.2021

Sote-uudistus

Hyvinvointialueiden toiminnan aloitus ja aluejako

Sote-uudistus

Hyvinvointialueiden perustaminen ja maakuntajako

- Hyvinvointialueiden perustaminen
 - Hyvinvointialueet julkisoikeudellisina yhteisöinä perustetaan suoraan lain nojalla lain voimaantullessa.
- Maakuntajaosta sekä hyvinvointialueista toiminnan käynnistyessä säädetään voimaantulolaissa
 - Maakuntia jatkossakin 18 nykyisen maakuntajaon mukaan
 - Hyvinvointialueita 21 + Helsingin kaupunki
- Alueiden muutokset jatkossa valtioneuvoston päätöksellä

Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin

- Lain voimaantulon jälkeen aluevaltuuston valintaan ja aluehallituksen asettamiseen saakka hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta vastaa *hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin*.
 - Uudellamaalla myös väliaikainen HUS-valmisteluryhmä.
- Edustus väliaikaisessa toimielimessä:
 - Hyvinvointialueen kunnat, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueet, sairaanhoitopiiri, erityishuoltopiiri ja alueen pelastustoimi.
 - Uudellamaalla sairaanhoitopiiri ei mukana hv-alueiden väliaikaisissa toimielimissä
- Toimijat päättävät väliaikaisen toimielimen kokoonpanosta ja asettavasta viranomaisesta.
 - Jos toimijat eivät pääse sopuun 2 kk kuluessa, valtioneuvosto asettaa.

Väliaikainen HUS-valmisteluryhmä

- Valmisteluryhmä toimii HUS-sairaanhoidopiirin osana
- Uudenmaan väliaikaiset valmistelutoimielimet, HUS-sairaanhoidopiiri sekä Helsingin kaupunki nimeävät valmisteluryhmän jäsenet.
- Valmisteluryhmän tehtävät:
 - Laatii ehdotuksen HUS-yhtymän perussopimukseksi
 - HUS-yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävän toimielin 1. kokouksen valmistelu
 - Eräiden muiden välttämättömien asioiden valmistelu

Väliaikaisen valmisteluryhmän tehtävät ja toimivalta

- Väliaikainen valmistelutoimielin johtaa hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelua ja käyttää sitä koskevaa päätösvaltaa sekä vastaa tehtäviinsä liittyvästä puhevallan käyttämisestä aluevaltuuston toimikauden alkuun asti.
 - Mm. henkilöstön siirtosuunnitelma, toiminnan ja hallinnon järjestämisen valmistelu, vuosien 2021 ja 2022 talousarvio
 - Väliaikainen valmistelutoimielin valmistelee aluevaltuuston ensimmäisessä kokouksessa käsiteltävät asiat ja kutsuu valtuutetut kokoukseen.
- Valmistelutoimielimen toimivaltaa rajattu:
 - Vain määräaikaista virka- ja työsopimuksia vuoden 2023 loppuun saakka
 - Hyvinvointialuetta sitovat sopimukset vain vuoden 2023 loppuun saakka

Väliaikaishallinnon organisointi

- Väliaikainen valmistelutoimielin
- HUS-valmisteluryhmä
- [Toiminnan ja hallinnon käynnistämisen toimeenpanon seuraamiseksi ja tueksi seurantaryhmä]
- [Valmistelutoimielin voi asettaa keskuudestaan jaostoja ja siirtää näille päätösvaltaa]

Velvollisuus osallistua valmisteluun ja tietojensaanti

- Valmistelutoimielimessä edustettujen toimijoiden sekä tarvittaessa muiden viranomaisten on osallistuttava hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmisteluun ja annettava hyvinvointialueelle siinä tarpeellista virka-apua.
- Hyvinvointialueen viranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valmistelutoimielimessä edustetuilta toimijoilta hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät tiedot.

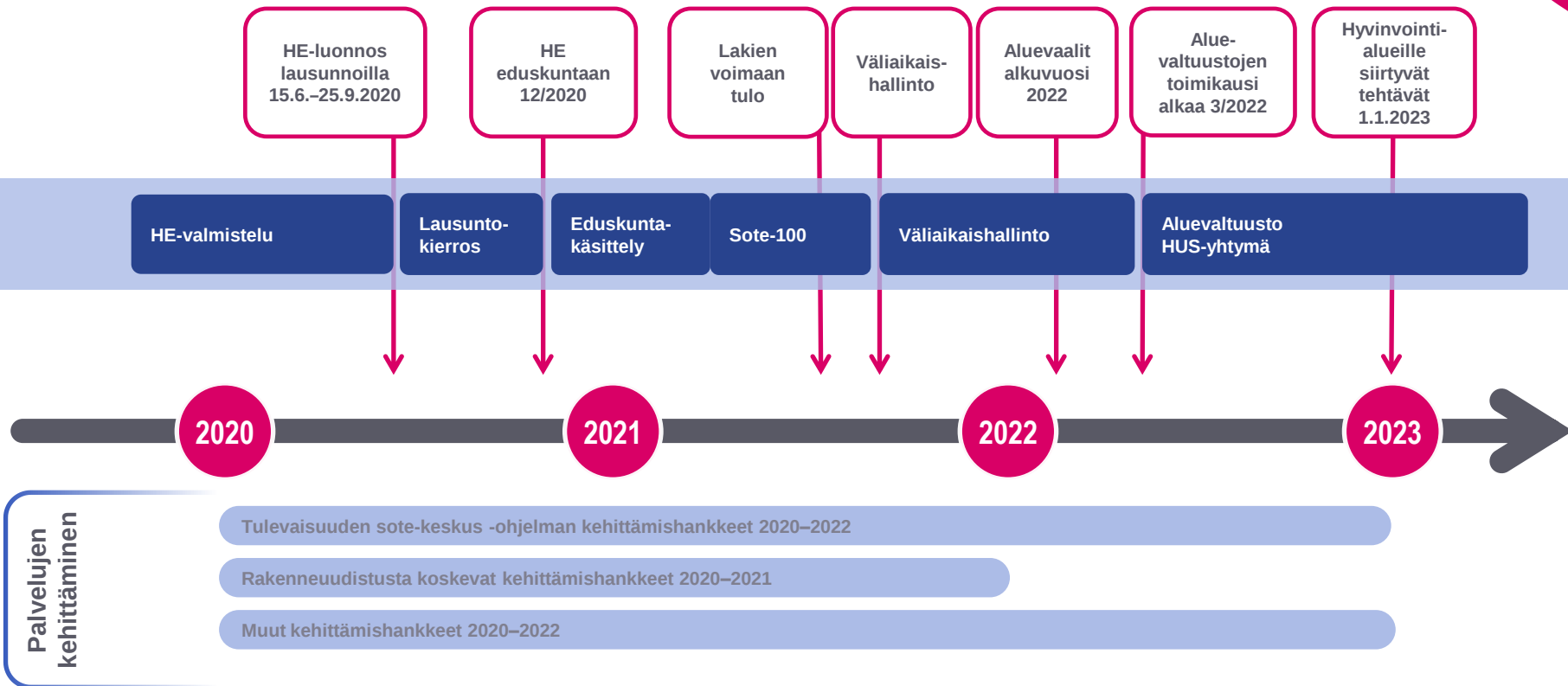

Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän toiminnan valmistelun rahoitus

- Valtio myöntää hyvinvointialueille valtionavustusta niiden toiminnan ja hallinnon käynnistämisen kustannuksiin vuosina 2021 ja 2022.
 - Valtionavustukset myönnetään ilman eri hakemusta
- Valtionavustuksen myöntämisen yleisissä perusteissa sekä valtionavustuksen käytössä ja sen valvonnassa noudatetaan lähtökohtaisesti valtionavustuslain säännöksiä
- Väliaikaisen valmistelutoimielimen on annettava aluevaltuustolle selvitys vuodelle 2021 ja 2022 myönnetyn määrärahan käytöstä.
- Valtio vastaa väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän ja HUS-yhtymän valittujen toimielinten kustannuksista vuosina 2021 ja 2022.
 - Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän on annettava selvitys vuodelle 2021 ja 2022 myönnetyn määrärahan käytöstä HUS-yhtymälle.
- Valtionapuviranomainen on valtiovarainministeriö

Sote-uudistuksen aikataulu 2020–2022

Hyvinvointialue- ja maakuntajakolaki

Sote-uudistus

Hyvinvointialueen muuttaminen 1/2

- Voimaanpanolaissa säädetään aloittavasta maakuntajaosta sekä hyvinvointialueista. Hv-alue- ja maakuntajakolaissa säädetään aluejaon muuttamisesta myöhemmin.
- Hyvinvointialueen alueena on maakunta (Pl. Uusimaa)
- Hyvinvointialueen muuttamisella tarkoitetaan hyvinvointialueiden yhdistymistä ja kunnan siirtämistä kuuluvaksi toisen hyvinvointialueen alueella olevaan maakuntaan.
- Hyvinvointialueen muuttaminen johtaa vastaavaan maakuntajaon muuttumiseen.

Hyvinvointialueen muuttaminen 2/2

- Hyvinvointialueen muuttamisen edellytykset:
 - 1) Muutos parantaa hyvinvointialueen toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää hyvinvointialueen toimintakykyä; taikka
 - 2) hyvinvointialueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita;
- VM voi määrätä aluejakoselvityksen:
 - VM:n aloitteesta, hv-alueen tai kunnan esityksestä, asukkaiden esityksestä tai arviointiryhmän esityksestä.
- Hyvinvointialueen muuttamisesta päättää valtioneuvosto.

Hyvinvointialueen hallinto

Sote-uudistus

Hyvinvointialue ja sen toimielimet

- Hyvinvointialue on kunnista ja valtiosta erillinen julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto.
 - Hyvinvointialue tytäryhteisöineen muodostaa hyvinvointialuekonsernin.
- Hyvinvointialueen toiminta käsittää hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan lisäksi muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.
- Hyvinvointialueen pakolliset toimielimet ovat:
 - Aluevaltuusto
 - Aluehallitus
 - Tarkastuslautakunta
 - Kansalliskielilautakunta / Saamen kielen lautakunta
- Aluevaltuusto voi lisäksi asettaa lautakuntia, johtokuntia ja niiden jaostoja.

Hyvinvointialueen tehtävät ja johtaminen

- Hyvinvointialue järjestää sille lailla säädetty tehtävät (sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi).
- Hyvinvointialue voi lisäksi alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä (ns. rajattu yleinen toimiala).
 - Hyvinvointialueen itselleen ottaman tehtävän hoitaminen ei laajuudeltaan saa vaarantaa sen lakisääteisten tehtävien hoitamista.
- Hyvinvointialue voi *alueellaan* harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista.
- Hyvinvointialueen ylin päättävä toimielin on vaaleilla valittava valtuusto. Hyvinvointialueen toimintaa johdetaan aluevaltuuston hyväksymän hyvinvointialuestrategian mukaisesti.
 - Sote-maakunnan asukasluvun perusteella 59-89 valtuutettua.
- Hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta johtaa esityksen mukaan aluehallitus, joka vastaa myös aluevaltuuston päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta.
 - Hyvinvointialuejohtaja
- Hyvinvointialueen organisaation sisällä toimintaa ohjataan hallintosäännöllä ja muilla aluevaltuuston päätöksillä.

Osallistumis- ja vaikuttamiskeinot

Sote-uudistus

Osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet

- Aukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan.
- Äänioikeus aluevaaleissa, äänestys-oikeus hyvinvointialueen kansanäänestyksessä sekä aloiteoikeus
- Osallistumista ja vaikuttamista voidaan lisäksi edistää
 - järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja
 - selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueen palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa
 - valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin
 - kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa
 - järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun
 - tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

- Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.
- Hyvinvointialueelle asetetaan
 - nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä
 - vanhusneuvosto
 - vammaisneuvosto
- Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä
 - Mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä palveluiden kannalta
 - Vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella

Kansalliskielilautakunta ja saamen kielen lautakunta

- Kansalliskielilautakunta ja saamen kielen lautakunta ovat hyvinvointialueen virallisia toimielimiä ja niillä on lailla säädettyjä tehtäviä.
- Kansalliskielilautakunnan ja saamen kielen lautakunnan puheenjohtajalla on läsnäolo- ja puheoikeus aluehallituksen kokouksissa.
- Saamenkielen lautakunnan kokoonpano
 - Saamelaiskäräjillä ja Kolttien kyläkokouksella on oikeus nimetä yhteensä vähintään 40 % jäsenistä. Kolttien kyläkokouksella on yksi edustaja.

Hyvinvointialueiden yhteistoiminta

Sote-uudistus

Hyvinvointialueiden yhteistoiminta

- Hyvinvointialueet voivat sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään yhdessä.
- Hyvinvointialueiden julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muotoja ovat yhteinen toimielin, yhteinen virka, sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta ja hyvinvointiyhtymä.
- Hyvinvointiyhtymä on mahdollinen vain tukipalvelujen tuottamiseen liittyvissä tehtävissä, eikä sille voida siirtää järjestämisvastuuta.

Hyvinvointialue ja kunnat

Sote-uudistus

Hyvinvointialue ja kunnat

- Tehtäväsiirrot kuntien kanssa:
 - Hyvinvointialue voi hoitaa kaikkien alueensa kuntien kanssa tehdyn sopimuksen perusteella niitä kuntien vapaaehtoisia tehtäviä, joiden hoitamiseen kunnat osoittavat rahoituksen ja jotka liittyvät hyvinvointialueen tehtäväalaan.
 - Järjestämisvastuun siirto hyvinvointialueelta kunnille voidaan tehdä vain lailla.
- Hyvinvointialueen ja sen alueen kuntien on neuvoteltava valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta.

Hyvinvointialueen talous ja tarkastus

Sote-uudistus

Hyvinvointialueen talous ja tarkastus

- Laissa hyvinvointialueesta säännökset hyvinvointialueen talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, kirjanpidosta, tilinpäätöksestä ja sen käsittelystä sekä hallinnon ja talouden tarkastamisesta.
 - Sääntely lähtökohtaisesti kuntalakia vastaavasti
- Aluevaltuusto hyväksyy hyvinvointialueelle talousarvion ja taloussuunnitelman, investointiosassa myös hyvinvointialuekonsernin merkittävät investoinnit
- kirjanpidossa noudatetaan kirjanpitolakia, tilikausi kalenterivuosi
- tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen, talousarvion toteutumisvertailun, tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot
- tarkastuslautakunta asetetaan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten
- tilintarkastajaksi valitaan tilintarkastusyhteisö, joka nimeää vastuunalaisen JHT-tilintarkastajan

Hyvinvointialueen talouden ja tarkastuksen erityispiirteet

- Hyvinvointialueen talous
 - Hyvinvointialueen talousarviossa ja taloussuunnitelmassa rahoitustarvetta ei voi kattaa pitkäaikaisella lainalla
 - poikkeuksena lainanottovaltuus investointien rahoittamiseksi
 - taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan toisen vuoden päättyessä
 - taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien
 - konsernitalinpäätöksen yhdistellään hyvinvointialueiden yhteistoimintaa varten perustetut yhteisöt.
- Hyvinvointialueen tarkastus
 - Valtiontalouden tarkastusvirastolla oikeus tarkastaa hyvinvointialueen ja hyvinvointialueiden yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen toimintaa ja taloudenhoitoa.

Hyvinvointialueen arviointimenettely

- Valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään (perusoikeudet, talouden tasapainovaatimus)
- Arviointimenettely
 - **käynnistettävä** VM:n päätöksellä STM:n aloitteesta, palveluja koskevat edellytykset sote-järjestämislaissa
 - **voidaan käynnistää** VM:n päätöksellä, taloutta koskevat edellytykset hyvinvointialuelaissa.
- Arviointimenettelyä varten asetetaan arviointiryhmä
 - tekee ehdotuksen hyvinvointialueen talouden tervehtyttämiseksi sekä sote- ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista.
- Hyvinvointialueen viranomaisen toimivallan rajoittaminen menettelyn ja toimenpideohjelman keston aikana.